

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ ЧИННИКИ ЗМІЦНЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Анотація. В статті охарактеризовано вплив фінансово-економічних чинників на зміцнення фінансово-го стану підприємств аграрного сектору у сучасних умовах господарювання. На основі проведених досліджень виявлено загальні напрями стабілізації фінансового стану і подальшого розвитку підприємств галузі.

Ключові слова: капітал, фінансова стійкість, ліквідність, рентабельність, фінансовий стан.

Annotation.

In the modern economic system with the considerable strengthening of role and value of agrarian sector in forming of food safety of country requirements grew to the increase of efficiency of activity of agricultural enterprises. In a great deal its level predefined by the financial state of enterprise, which is the result of co-operation of all elements of the system of financial relations of subject of menage, determined the aggregate of production and economic factors and characterized the system of indexes, which represent a presence, placing and use of financial resources. The proof financial state above all things depends on formed control system and mechanism of its application on an enterprise by finances and foresees development and introduction of measures on the increase of solvency and liquidity, profitability, strengthening of business activity, improvement of the property state, forming of optimum capital structure, and others like that.

The proof financial state above all things depends on formed control system and mechanism of its application on an enterprise by finances and foresees development and introduction of measures on the increase of solvency and liquidity, profitability, strengthening of business activity, improvement of the property state, forming of optimum capital structure, and others like that.

Application of complex of financial and economic factors allowed to set the basic parameters of strengthening of the financial state of agrarian enterprises with the simultaneous providing of the balanced development of all directions them economic activity. For the terms of Yakimivskogo of district of the Zaporozhia area agricultural enterprises have the best indexes of the financial state with the size of capital from 500 thousand of uah. to 4 million uah.; by the coefficient of autonomy about 0,9; by the coefficient of providing of circulating assets the personal circulating funds 0,5-0,9; by the coefficient of coverage more than 6 and by the coefficient of correlation of basic and circulating assets – less than 0,1. The use of the grounded thus optimum parameters of financial activity is pre-condition of acceptance of the self-weighted administrative decisions by proprietors, managers of agrarian enterprises and public organs, for the aims of planning and estimation of results of financial investments in development of separate enterprises or regions.

Постановка проблеми. У сучасній економічній системі зі значним посиленням ролі та значення аграрного сектора у формуванні продовольчої безпеки країни зросли вимоги до підвищення ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств. Багато в чому її рівень зумовлено фінансовим станом підприємства, що є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин суб'єкта господарювання, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів. Стійкий фінансовий стан в першу чергу залежить від сформованої системи управління фінансами на підприємстві та механізму її застосування й передбачає розробку та впровадження заходів щодо підвищення платоспроможності і ліквідності, прибутко-

вості, посилення ділової активності, покращення майнового стану, формування оптимальної структури капіталу тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Комплекс питань, що стосується оцінки фінансового стану підприємств висвітлено багатьма вітчизняними й зарубіжними вченими, серед яких слід виділити наукові роботи М. Білик, Л. Донцової, І. Зятковського, К. Ізмайлової, В. Ковалева, Л. Лахтіонової, Н. Нікіфорової, О. Павловської, М. Поддєрьогіна, Г. Савицької, А. Салова, О. Терещенка, Ю. Цал-Цалко, А. Шеремета та інших. Однак, на сьогодні відсутніми є обґрунтовані рекомендації щодо зміцнення фінансового стану аграрних підприємств з урахуванням специфіки їх діяльності та сучасних тенденцій розвитку.

Мета. Метою дослідження є вивчення впливу фінансово-економічних чинників на

зміцнення фінансового стану підприємств аграрного сектору у сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Найчастіше у практиці господарювання вітчизняних аграрних підприємств для оцінки фінансового стану використовують аналіз фінансових коефіцієнтів. Як правило, він проводиться за групами показників майнового стану, фінансової стійкості, платоспроможності і ліквідності, прибутковості, ділової активності. Однак, класифікація груп, їх склад та методика розрахунку показників, які закріплені у нормативних документах різних міністерств і відомств, а також представлені у роботах науковців, істотно різняться, що обумовлює відсутність єдиного підходу до оцінки фінансового стану. Враховуючі вищенаведене, групування підприємств здійснено з урахуванням окремих аспектів оцінки фінансового стану за такими критеріями: розмір капіталу, структура капіталу, рівень платоспроможності, забезпеченість оборотних активів власними оборотними коштами та структура активів на основі даних 28 сільськогосподарських підприємств Якимівського району Запорізької області в середньому за 2011-2012 рр. Межі груп згідно з критеріями було обґрунтовано

відповідно до нормативних та фактичних значень.

В якості базових показників аналізу, спираючись на існуючі методики оцінки фінансового стану та наявні нормативні значення для підприємств аграрної галузі обрані:

серед показників фінансової стійкості – коефіцієнти автономії, забезпечення оборотних активів власними коштами та фінансової стійкості;

серед показників ліквідності – коефіцієнти покриття, абсолютної та швидкої ліквідності;

серед показників рентабельності – рентабельність господарської діяльності та рентабельність активів.

Капітал підприємства є головним вимірником його ринкової вартості та джерелом фінансування господарської діяльності, успішність якої багато в чому визначається ефективністю управління капіталом. Розмір та структура капіталу впливає на стійкість, надійність і стабільність функціонування окремого підприємства та визначає передумови його розвитку.

На основі групування сільськогосподарських підприємств Якимівського району Запорізької області встановлено залежність між фінансовим станом і розмірами капіталу (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив розміру капіталу на фінансовий стан аграрних підприємств Якимівського району Запорізької області (2011-2012 рр.)

Показники	Групи підприємств за розміром капіталу, тис. грн.				Всього і в середньому
	I група (більше 10000)	II група (10000-4000,1)	III група (4000-500)	IV група (менше 500)	
Кількість підприємств	7	7	9	5	28
Коефіцієнт автономії	0,59	0,69	0,81	0,64	0,64
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,45	0,58	0,77	0,62	0,53
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,70	0,75	0,86	0,64	0,73
Коефіцієнт покриття	1,87	2,35	4,37	2,62	2,15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,11	0,13	0,35	0,52	0,13
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,61	0,53	1,11	0,88	0,62
Рентабельність господарської діяльності, %	13,09	11,30	20,17	15,48	13,53
Рентабельність активів, %	9,77	6,53	15,44	24,55	9,55

Як показали дослідження, найбільш ефективною є діяльність підприємств з розміром капіталу, що коливається у межах 500-4000 тис. грн., а їх фінансовий стан можна охарактеризувати як стійкий. Однак, найвищі коефіцієнт рентабельності активів та

абсолютної ліквідності мають підприємства з розміром капіталу меншим за 500 тис. грн.

Результати групування підприємств за коефіцієнтом автономії, який є індикатором сформованої структури капіталу та свідчить про рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування, наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Вплив структури капіталу на фінансовий стан аграрних підприємств Якимівського району Запорізької області (2011-2012 рр.)

Показники	Групи підприємств за коефіцієнтом автономії				Всього і в середньому
	I група (більше 0,9)	II група (0,9-0,61)	III група (0,6-0,4)	IV група (менше 0,4)	
Кількість підприємств	8	8	9	3	28
Коефіцієнт автономії	0,98	0,80	0,49	0,32	0,64
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,97	0,67	0,35	0,24	0,53
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,98	0,84	0,60	0,58	0,73
Коефіцієнт покриття	38,26	3,19	1,54	1,31	2,15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	4,99	0,09	0,09	0,07	0,13
Коефіцієнт швидкої ліквідності	10,20	0,57	0,59	0,36	0,62
Рентабельність господарської діяльності, %	64,80	29,02	-0,50	2,89	13,53
Рентабельність активів, %	26,85	16,23	-0,40	3,09	9,55

Відповідно до коефіцієнта автономії кращий фінансовий стан за всіма розрахованими показниками мають підприємства, незалежні від зовнішніх джерел фінансування. Підприємства другої групи з коефіцієнтом автономії у межах 0,61-0,9, теж досягли достатнього рівня за показниками рентабельності і покриття, але мають низькі показники абсолютної та швидкої ліквідності. Діяльність підприємств, що мають у структурі капіталу лише 40-60% власних ресурсів, є неефективною, про що свідчать від'ємні показники рентабельності господарської діяльності та активів, а інші показники фінансового стану є значно нижчими за нормативні значення.

Можливість перетворення активів у ліквідні кошти характеризує коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами (табл. 3)

Проведені розрахунки дозволили встановити, що чим вищий рівень перетворення активів у ліквідні кошти, тим стабільнішим є фінансовий стан підприємств. В даному

випадку виділяються підприємства перших двох груп, з критеріальним показником вищим за 0,5.

Найважливішим показником платоспроможності підприємства є коефіцієнт покриття, що характеризує можливості щодо погашення поточних зобов'язань за рахунок поточних активів (табл. 4).

Перші дві групи згідно нормативу мають достатньо оборотних активів для погашення боргів протягом року (коефіцієнт покриття вище 2,5), але згідно до коефіцієнтного аналізу фінансовий стан підприємств I групи в кілька разів кращий за інші. Наприклад їх рентабельність та коефіцієнт покриття в 4 рази більші за показники II групи, але коефіцієнти абсолютної та швидкої ліквідності тільки по I групі відповідають нормативним значенням.

Науковцями неодноразово доведено, що чим вищою є питома вага оборотних активів у загальній їх сумі, тим вищою є мобільність активів, яка також визначає результативність господарювання (табл. 5).

Таблиця 3

**Вплив забезпеченості оборотних активів власними оборотними коштами
на фінансовий стан аграрних підприємств Якимівського району
Запорізької області (2011-2012 рр.)**

Показники	Групи підприємств за коефіцієнтом забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами				Всього і в середньому
	I група (більше 0,9)	II група (0,9- 0,51)	III група (0,5-0,3)	IV група (менше 0,3)	
Кількість підприємств	7	9	7	5	28
Коефіцієнт автономії	0,98	0,83	0,54	0,41	0,64
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,98	0,79	0,37	0,19	0,53
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,99	0,89	0,63	0,59	0,73
Коефіцієнт покриття	42,08	5,33	1,59	1,24	2,15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	5,06	0,18	0,10	0,04	0,13
Коефіцієнт швидкої ліквідності	10,97	1,06	0,62	0,25	0,62
Рентабельність господарської діяльності, %	64,69	35,84	6,99	-4,46	13,53
Рентабельність активів, %	26,70	18,98	5,42	-4,28	9,55

Таблиця 4

**Вплив рівня платоспроможності на фінансовий стан аграрних підприємств
Якимівського району Запорізької області (2011-2012 рр.)**

Показники	Групи підприємств за коефіцієнтом покриття				Всього і в середньому
	I група (більше 6)	II група (6-2,51)	III група (2,5-1,3)	IV група (менше 1,3)	
Кількість підприємств	10	3	10	5	28
Коефіцієнт автономії	0,93	0,73	0,48	0,59	0,64
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,90	0,71	0,34	0,20	0,53
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,95	0,85	0,62	0,64	0,73
Коефіцієнт покриття	12,33	3,47	1,51	1,25	2,15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,97	0,11	0,09	0,01	0,13
Коефіцієнт швидкої ліквідності	3,22	0,36	0,55	0,08	0,62
Рентабельність господарської діяльності, %	58,89	11,63	5,65	-11,53	13,53
Рентабельність активів, %	26,40	5,78	4,81	-9,76	9,55

Таблиця 5

**Вплив структури активів на фінансовий стан аграрних підприємств
Якимівського району Запорізької області (2011-2012 рр.)**

Показники	Групи підприємств за коефіцієнтом співвідношення основних і оборотних активів				Всього і в середньому
	I група (більше 1)	II група (1-0,51)	III група (0,5-0,1)	IV група (менше 0,1)	
Кількість підприємств	7	8	8	5	28
Коефіцієнт автономії	0,57	0,71	0,64	0,68	0,64
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	0,41	0,58	0,57	0,70	0,53
Коефіцієнт фінансової стійкості	0,74	0,76	0,67	0,71	0,73
Коефіцієнт покриття	1,69	2,44	2,33	3,33	2,15
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,06	0,20	0,10	0,59	0,13
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,22	0,86	0,81	1,39	0,62
Рентабельність господарської діяльності, %	6,90	12,39	33,22	35,85	13,53
Рентабельність активів, %	5,55	8,63	18,41	17,38	9,55

Відповідно до групування за коефіцієнтом співвідношення основних і оборотних активів встановлено, що найкращим є фінансовий стан підприємств, де цей показник менший за 0,1.

Висновки. Застосування комплексу фінансово-економічних чинників дозволило встановити основні параметри зміцнення фінансового стану аграрних підприємств з одночасним забезпеченням збалансованого розвитку всіх напрямків їх господарської діяльності. Для умов Якимівського району Запорізької області найкращі показники фінансового стану мають сільськогосподарські підприємства з розміром капіталу

від 500 тис. грн. до 4 млн. грн.; коефіцієнтом автономії близько 0,9; коефіцієнтом забезпечення оборотних активів власними оборотними коштами 0,5-0,9; коефіцієнтом покриття більше 6 та коефіцієнтом співвідношення основних і оборотних активів меншим за 0,1. Використання обґрунтованих таким чином оптимальних параметрів фінансової діяльності є передумовою прийняття виважених управлінських рішень власниками, менеджерами аграрних підприємств і державними органами для цілей планування й оцінки результатів фінансових вкладень у розвиток окремих підприємств чи регіонів.

Список літератури:

1. Білик М. Д. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с.
2. Ізмайлова К.В. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / К.В. Ізмайлова. - К.: МАУП, 2001. – 152 с.
3. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: [монографія] / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2001. – 387 с.
4. Фінанси підприємств: [підручник] / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін. / кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – [7-ме вид., без змін]. – К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.
5. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: [підручник] / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 566 с.